

**СИЛАБУС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА
ПСИХОЛОГІЯ НЕВРОЗІВ ТА НЕВРОЗОПОДІБНИХ СТАНІВ**

Спеціальність: **С4 «Психологія»**

Освітньо-професійна програма: **Клінічна психологія**

Код компонента в освітній програмі: **ОК 7**

Рівень вищої освіти: **другий (магістерський)**

Форма здобуття освіти: **очна (денна)**

Рік навчання: **I**

Семестр(и): **I (осінній)**

Тип освітнього компонента: **нормативний**

Навчальний рік: **2025-2026**

Обсяг: **3 кредити ECTS (90 год.)**

Навчальні заняття: **лекції, практичні заняття, консультації**

Підсумковий контроль: **залік**

Пререквізити: **обсяг знань достатній для вступу на спеціальність**

Кафедра/підрозділ: **кафедра сексології, психотерапії та медичної психології**, вул. Бажанова, 20, КНП ХОР «Харківський обласний психоневрологічний диспансер»

Керівник освітнього компонента: **Маркова Маріанна Владиславівна**,

email: mv.markova@knmu.edu.ua

ОПИС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

«Психологія неврозів та неврозоподібних станів» зосереджена на класифікації, етіології, патогенезі та феноменології невротичних і неврозоподібних розладів у дорослих та підлітків. Курс охоплює принципи диференційної діагностики, психологічні механізми формування симптомокомплексів, підходи до психодіагностики, психокорекції та профілактики. Розглядаються моделі терапевтичної взаємодії, побудова індивідуальних програм допомоги, міждисциплінарна співпраця психолога з медичними фахівцями у клінічному контексті.

МЕТА КУРСУ: сформувати у здобувачів системні знання про невротичні та неврозоподібні стани й навички їхньої діагностики, планування та реалізації психологічних інтервенцій і профілактичних програм у клінічній практиці з дотриманням професійної етики.

РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ:

- пояснювати класифікацію, етіологію, патогенез та клінічні прояви основних невротичних і неврозоподібних розладів;
- розпізнавати провідні симптомокомплекси, відрізняти неврози від розладів особистості, психотичних і соматогенних станів (диференційна діагностика);
- проводити психологічну оцінку емоційних, когнітивних і поведінкових проявів, встановлювати психогенну детермінацію порушень;
- добирати та застосовувати валідні психодіагностичні методики, інтерпретувати результати та формулювати фаховий висновок;
- планувати та реалізовувати індивідуальні програми психологічної допомоги й профілактики з урахуванням клінічної картини, запиту та контексту клієнта;
- використовувати доказові психокорекційні та психотерапевтичні підходи, забезпечувати психоосвіту й профілактику рецидивів;
- оцінювати ефективність втручань, коригувати план допомоги та готувати структуровані звіти;
- взаємодіяти з лікарями-психіатрами, психотерапевтами та іншими фахівцями у міждисциплінарних командах;
- дотримуватися етичних норм, конфіденційності та меж професійної компетентності у клінічній роботі.

ЗМІСТ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Перелік тем лекцій (20 год.):

1. Клінічна концепція неврозу.
2. Аспекти етики та деонтології в галузі ментального здоров'я.

3. Класифікація невротичних розладів за МКХ-10, МКХ-11.
4. Особливості клінічної картини тривожно-фобічних розладів. F40
5. Клінічна картина інших тривожних розладів. F41
6. Особливості клінічної картини obsесивно-компульсивних розладів. F42
7. Клініко-психологічна характеристика реакцій на важкий стрес та розладу адаптації. F43
8. Особливості клінічної картини дисоціативних розладів. F44
9. Медико-психологічні аспекти соматоформних розладів. F45
10. Особливості клінічної картини неврастенії. F48
11. Перша медико-психологічна допомога при кризових станах.
12. Загальна характеристика основних напрямків сучасної психотерапії, психопрофілактики та психологічного супроводу при невротичних розладах.

Перелік тем практичної роботи (30 год):

1. Обговорення актуальних питань концепції неврозу: феноменологія та діагностика
2. Аспекти етики та деонтології в галузі ментального здоров'я.
3. Впровадження МКХ в практику клінічного психолога.
4. Діагностика тривожно-фобічних розладів.
5. Психодіагностичні критерії інших тривожних розладів.
6. Діагностика obsесивно-компульсивних розладів.
7. Діагностика реакцій на важкий стрес та розладу адаптації.
8. Психодіагностичні аспекти дисоціативних розладів.
9. Діагностика соматоформних розладів.
10. Діагностика неврастенії.
11. Принципи та протоколи першої медико-психологічної допомоги кризових станів.
12. Сучасні підходи основних напрямків психотерапії, психопрофілактики та психологічного супроводу при невротичних розладах.

Перелік тем самостійної роботи студента (40 год.)

1. Терапевтичний альянс: особливості побудови комунікації з пацієнтом та членами його родини.
2. Впровадження МКХ в практику клінічного психолога: (F40-F48) Невротичні, пов'язані зі стресом та соматоформні розлади.
3. Поширеність та особливості соціальних фобій в сьогоденні.
4. Гендерні аспекти панічного розладу.
5. Тривожні розлади у структурі стрес-асоційованих розладів.
6. Невроз нав'язливих станів.
7. Визначення поширеності тривожно-депресивних розладів.
8. Диференційована діагностика: гостра реакція на стрес, розлади адаптації, ПТСР.
9. Стрес-асоційовані розлади у дорослих та дітей.
10. Бойова психічна травма.
11. Клініка, феноменологія та діагностика ПТСР.
12. Порушення адаптації у дорослих та дітей.
13. Реакція горя у дорослих та дітей.
14. Госпіталізм у дитячому віці.
15. Культурний шок: прояви у дорослих та дітей.
16. Особливості прояву дисоціативної амнезії, фуґи, ступору.
17. Дисоціативний транс та одержимість.
18. Соматизований розлад та іпохондричні розлади.
19. Синдром втоми.
20. Синдром деперсоналізації та дереалізації.

СРС спрямована на поглиблення та закріплення теоретичних знань, отриманих під час аудиторного навчання та сприяють формуванню професійних компетентностей. Результати СРС підлягають контролю та включені до підсумкового контролю знань.

Консультації: онлайн, за попередньою реєстрацією на сторінці курсу в Системі дистанційного навчання курсу.

Методи навчання: лекції, інтерактивні дискусії, робота в малих групах, аналіз і розв'язання комунікативних ситуацій, метод кейсів, рольові ігри, моделювання професійних діалогів, тренінгові вправи з розвитку комунікативних навичок, метод самопрезентації, мозковий штурм.

ОЦІНЮВАННЯ

Поточна навчальна діяльність (ПНД). Оцінювання успішності здобувачів освіти здійснюється відповідно до Інструкції з оцінювання навчальної діяльності здобувачів вищої освіти в ХНМУ (<https://knmu.edu.ua/documents/normatyvni-dokumenty-navchalnogo-proczesu/>). Оцінка за практичне чи підсумкове заняття становить від 2 до 5 балів. Подання завдань за запізненням з неповажних причин тягне за собою зниження оцінки відповідно до відсотка запізнення в часі від часу виконання завдання. Завдання перевіряються до 24 год. Оцінки виставляються у електронний журнал. Незадовільні оцінки відпрацьовуються відповідно до Положення про порядок відпрацювання студентами ХНМУ навчальних занять (https://knmu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/polog_vidprac_zaniat.pdf).

В кінці семестру середня оцінка за семестр конвертується у багатобальну оцінку (70 – 120 балів) відповідно до таблиці 1 Інструкції з оцінювання (див. вище). Середнє арифметичне ПНД становить загальну навчальну діяльність (ЗНД).

Індивідуальні завдання (ІЗ) оцінюються до 10 балів.

Підсумковий контроль. Умовою допуску до заліку є набрання 70 балів ЗНД. Оцінка за залік становить від 50 до 80 балів.

Оцінка з дисципліни (ОД). $ОД = ЗНД + ІЗ + 3$.

Оскарження результатів підсумкового контролю проводиться у встановленому в ХНМУ порядку (https://knmu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/polog_apel_kontrol.pdf).

ПОЛІТИКИ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Рекомендації щодо роботи на курсі: брати активну участь у всіх формах роботи на заняттях, присвячувати 1-2 год. щодня виконанню самостійної роботи та підготовці до занять, ставити запитання під час занять, відвідувати консультації, вчасно здавати завдання та виконувати усі форми контролю.

Відвідування занять. Відвідування лекцій є обов'язковим. Формою одягу під час офлайн-занять є білий медичний халат. При запізнення більше ніж на 5 хвилин ви можете бути не допущені до заняття. Пропущені заняття відпрацьовуються відповідно до Положення про порядок відпрацювання студентами ХНМУ навчальних занять (https://knmu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/polog_vidprac_zaniat.pdf).

Академічна доброчесність. ХНМУ стоїть на позиціях нульової толерантності до проявів академічної недоброчесності. Будь-які порушення принципів академічної доброчесності тягнуть за собою відповідальність у встановленому в ХНМУ порядку (https://knmu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/polog_ad-1.pdf).

Використання електронних гаджетів та інструментів штучного інтелекту допускається лише з дозволу викладача.

Політика щодо осіб з особливими освітніми потребами. Здобувачі з особливими освітніми потребами мають зв'язатися з викладачем задля розробки індивідуальної освітньої траєкторії.

Час відповіді викладача: 24 години.

Технічні вимоги до роботи на курсі:

- доступ до комп'ютера, ноутбука, планшета чи смартфона
- корпоративний обліковий запис Google з власним фото
- навички роботи з Google Workspace (Google Meet, Docs, Sheets, Slides, Forms) та Moodle

Технічна підтримка: АСУ (ev.shevtsov@knmu.edu.ua), Google (tehotdelknmu@gmail.com), Moodle (al.korol@knmu.edu.ua)

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Уніфікований клінічний протокол первинної та спеціалізованої медичної допомоги гостра реакція на стрес. Посттравматичний стресовий розлад. Порушення адаптації Наказ Міністерства охорони здоров'я України 19 липня 2024 року № 1265 https://moz.gov.ua/storage/uploads/ec4ae01d-d0d3-4c0a-bf92-3cefbef633be/dn_1265_19072024_dod.pdf

2. Лісова Є.В., Маркова М.В., Алієва Т.А. Криворотько Я.В. Психотерапія неврастенії. Навчально-методичний посібник для самостійної роботи слухачів. Харків . – 2021, 26с.

3. Сарвір І.М., Маркова М.В., Ретявко О.В. та ін. Клінічна концепція неврозу. Навчальний посібник для самостійної роботи слухачів. Харків . – 2021, 23с.

4. Ретявко О.В. Когнітивно-біхевіоральна психотерапія (частина 4) // Навчальний посібник для самостійної роботи . – Х. : ХМАПО, 2020. – 53с.

5. Криворотько Я.В. Когнітивно-біхевіоральна психотерапія (частина 2) // Навчальний посібник для самостійної роботи . – Х. : ХМАПО, 2020. – 20с.

6. Романова І.В., Маркова М.В., Сарвір І.М. та ін. Сімейна психотерапія. Навчальний посібник для самостійної роботи. Харків 2021. – 42с.

7. Сарвір І.М., Маркова М.В., Романова І.В. та ін. Посттравматичний стресовий розлад. Навчальний посібник для самостійної роботи. Харків 2021. – 29 с.

8. Романова І.В., Психокорекція соматовегетативних розладів у осіб, які вчиняють агресивні та насильницькі дії. Навчальний посібник для самостійної роботи. Харків 2020. – 66с.

9. Ретявко О.В., Маркова М.В., Сарвір І.М. Проблема вигорання у медичних працівників та способи корекції. – Харків. : ХМАПО, 2021. – 27с.

10. Mental health of children in Ukraine: risks and challenges today M Markova, T. Aliieva O. Piontkovska European Psychiatry August 2024. 67(S1): S253-S253 DOI: 10.1192/j.eurpsy.2024.537

11. Impact of excessive interest in news related to the war on mental health in conditions of big invasion and information war: experience of Ukraine M Markova, T Aliieva, T Abdriakhimova, H Prib, A Markov 2024/4 European Psychiatry №67 S1 S668-S668 Cambridge University Press European Psychiatry August 2024. 67(S1): S668-S668 DOI: 10.1192/j.eurpsy.2024.1388

12. Psycho-Emotional Burnout of the Personality in the Conditions of War M Markova , Prib H. A., Beheza L. E., Raievska Y. M., Lapinska T. V., Markov A.R. Journal of Intellectual Disability Diagnosis and Treatment. 2023. Vol. 11 No. 1 (2023). <https://doi.org/10.6000/2292-2598.2023.11.01.5>

13. Особливості клінічної складової континууму психологічної адаптації-дезадаптації у хворих дерматологічного профілю з різним рівнем вітальної загрози Маркова М, Скребцова Г.В. Східноєвропейський журнал внутрішньої та сімейної медицини. 2023. № 2. С. 130-141. Doi 10.15407/internalmed2023.02.13

14. Peculiarities of neurotic anxious-depressive disorders in internally displaced women and combatants's wives M Markova ,A. Markov, L. Rahman, I. Shpylovyi, K. Kosenko European Psychiatry. The Journal of the European Psychiatric Association. 2020. Vol. 63 (S1). 28th European Congress of Psychiatry – 2020. P. S586. <https://doi.org/10.1192/j.eurpsy.2020.6>

15. Neurotic conditions: problem, diagnosis, correction by cognitive-behavior therapy November 2021 Wiadomości Lekarskie 74(11 cz 1):2689-2694 DOI:10.36740/WLek202111101

16. Sptyska, L. (2024). Psychological study of the personality structure in individuals with neurotic and neurosis-like disorders: A systematic review. Canadian Psychology / Psychologie canadienne. Advance online publication. <https://doi.org/10.1037/cap0000396>

17. Neuroticism as the intensity, reactivity, and variability in day-to-day affect

18. Author links open overlay panel Garrett C. Hisler a, Zlatan Krizan c, Tracy DeHart b, Aidan G.C. Wright Journal of Research in Personality Volume 87, August 2020, 103964

Зав. кафедри сексології, психотерапії
та медичної психології

Маріанна МАРКОВА